

Ken uw doelgroep

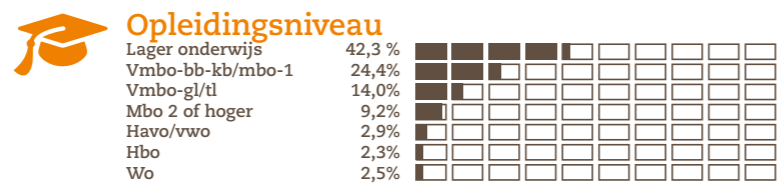
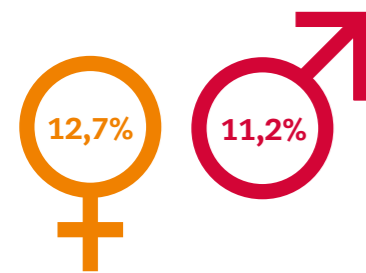
Laaggeletterdheid en maatschappelijke kwetsbaarheid in Schinnen

Laaggeletterdheid in Nederland

Ongeveer 1 op de 9 Nederlanders tussen de 16 en 65 is laaggeletterd ^①. In totaal komt dit neer op 1,3 miljoen mensen en 11,9% van de beroepsbevolking. Hierbinnen zijn circa 300.000 inwoners zeer laaggeletterd (2,6%) en 1 miljoen inwoners laaggeletterd (9,3%). Indien ook de doelgroep 65+ wordt meegenomen, komen er naar schatting nog eens 600.000 laaggeletterden bij. Het aantal laaggeletterden in Nederland groeit bovendien nog steeds.

LAAGGELETTERDEN IN NEDERLAND 16-65 jaar

Hieronder wordt cijfermatig weergegeven in hoeverre laaggeletterdheid voorkomt binnen diverse (bevolkings)groepen in Nederland.

Nederland valt op als een van de OECD landen waar de achterstand van vrouwen op mannen op het gebied van taalvaardigheid relatief groot is. De verschillen tussen mannen en vrouwen worden groter naarmate de leeftijd stijgt.

Leeftijd correleert met het niveau van laaggeletterdheid. Dit heeft te maken met het verlies van vaardigheden op hogere leeftijd en het feit dat ouderen minder vaak hoogopgeleid zijn. Dat betekent echter niet dat laaggeletterdheid alleen bij ouderen voorkomt. Juist onder (middelbaar en hoogopgeleide) jongeren in de leeftijd van 16 tot 34 jaar is een langzame achteruitgang van geletterdheid waar te nemen.

Een opleiding draagt in positieve zin bij aan geletterdheid. Mensen die laagopgeleid zijn, hebben vaker een taalachterstand dan mensen die hoogopgeleid zijn.

Het profiel van laaggeletterden bestaat in vergelijking met geletterden relatief vaak uit allochtonen. Binnen de groep allochtonen zijn eerstegeneratieallochtonen vaker laaggeletterd dan tweedegeneratieallochtonen. Daarnaast is een duidelijk onderscheid in laaggeletterdheid zichtbaar tussen westerse en niet-westerse allochtonen.^②

Definitie laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een overkoepelende term voor mensen die (grote) moeite hebben met lezen en schrijven. Een laaggeletterde is iemand met taalniveau 1F (het niveau waarmee een kind de basisschool hoort te verlaten) of lager. Dit houdt in dat een laaggeletterde enigszins kan lezen en schrijven, maar hier grote moeite mee heeft. Het zijn dus geen analfabeten, want die kunnen helemaal niet lezen en schrijven, zelfs niet een beetje. Als laaggeletterde ben je nauwelijks in staat gedrukte of geschreven informatie te gebruiken. Je kunt hierdoor niet volwaardig meedoen in de maatschappij, thuis en op het werk.

Consequenties laaggeletterdheid

Op individueel vlak kan laaggeletterdheid leiden tot een sociaal isolement. Laaggeletterden worden onzeker en durven niet buiten hun vertrouwde kring te opereren, te solliciteren, zich duidelijk uit te spreken of actief te participeren in groepsactiviteiten. Laaggeletterdheid is daarmee een bron van sociale, culturele en politieke uitsluiting voor het individu.

Laaggeletterdheid heeft ook gevolgen voor de economie. Door ontwikkelingen als de toenemende digitalisering, worden steeds hogere en andere eisen gesteld aan mensen om deel te

nemen aan de kenniseconomie. Deze vraagt om werknemers die mondeling en schriftelijk goed kunnen communiceren. Geletterde en goed opgeleide werknemers zijn productiever; meer productiviteit betekent een hogere economische groei. Vrijwel in alle banen moeten mensen zich bijscholen, ook laagopgeleide medewerkers. Omdat bijscholing voor laaggeletterden vaak te moeilijk is en zij cursussen ook liever vermijden, lopen zij een hoger risico om uiteindelijk ontslag te krijgen.

Wat verder opvalt, is dat de kans dat een laaggeletterde onvoldoende digitale vaardigheden heeft, drie keer zo groot is als voor iemand die geletterd is ^③. Laaggeletterden beschikken over minder functionele taalvaardigheden (de vaardigheid om informatie te kunnen lezen, begrijpen en gebruiken). Dit is een belangrijke voorwaarde voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden.

De situatie in de gemeente Schinnen

Hieronder zoomen we in op de kwetsbare groepen in de gemeente Schinnen. Hierbij wordt gekeken naar laaggeletterden, maar ook naar andere maatschappelijk kwetsbare groepen. Een persoon is kwetsbaar als hij niet (volledig) zelfredzaam is en daardoor niet in staat is tot maatschappelijke participatie.

Laaggeletterdheid in de gemeente Schinnen

In Schinnen is tussen de 0% en 5%* van de beroepsbevolking laaggeletterd ^④. Dit komt neer op maximaal 400 laaggeletterden in de leeftijd van 16 tot 65 jaar. Indien ook de doelgroep 65+ wordt meegenomen, komen er naar schatting nog eens circa 700 laaggeletterden bij.

In Schinnen is 0% tot 5% van de beroepsbevolking laaggeletterd

Ten opzichte van het landelijke gemiddelde (11,9%), scoort Schinnen dus relatief laag. Ook ten opzichte van Limburg (12,8%) kent Schinnen een relatief laag aantal laaggeletterden.

In de figuur is te zien dat het aantal laaggeletterden in gemeente Schinnen evenredig verdeeld is. Er is geen sprake van oververtegenwoordiging van laaggeletterden in een bepaalde kern.

* Het gaat hier om het cijfer dat betrekking heeft op Beek, Stein en Schinnen samen, zoals opgesteld door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2016).

Onderstaande figuur geeft inzicht in welke kernen binnen Schinnen een over- of ondervertegenwoordiging van laaggeletterden is.

Kans op laaggeletterde inwoners

- Zeer laag
- Behoorlijk laag
- Gemiddeld
- Behoorlijk hoog
- Zeer hoog
- Niet meegenomen in analyse

- 1 Schinnen
- 2 Amstenrade - Oirsbeek

^① Buisman, M. & Houtkoop, W. (2014). *Laaggeletterdheid in kaart. 's-Hertogenbosch/Utrecht: ECBO* ^② Buisman, M., Allen, J., Fouarge, D., Houtkoop, W. & van der Velden, R. (2013). *PIAAC: Kernvaardigheden voor werk en leven. Resultaten van de Nederlandse survey 2012. Den Bosch/Maastricht: ECBO/ROA* ^③ Baay, P., Buisman, M. & Houtkoop, W. (2015) *Laaggeletterden: achterblijvers in de digitale wereld? Vaardigheden van burgers en aanpassingen door overheden. 's-Hertogenbosch: ECBO* ^④ Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2016). *Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland* ^⑤ GGD Zuid-Limburg (2014) *Een nieuwe kijk op gezondheid in Schinnen, lokaal rapport Volksgezondheid Toekomst verkenning 2014.* ^⑥ Rijksoverheid (2014) *Leefbaarometer* ^⑦ GGD Zuid-Limburg (2014) *Een nieuwe kijk op gezondheid in Schinnen, lokaal rapport Volksgezondheid Toekomst verkenning 2014.* ^⑧ GGD Zuid-Limburg (2014) *Een nieuwe kijk op gezondheid in Schinnen, lokaal rapport Volksgezondheid Toekomst verkenning 2014.*

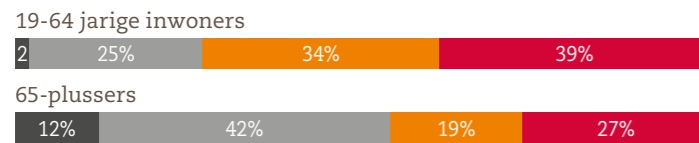

Verklaring ondervertegenwoordiging laaggeletterden in gemeente Schinnen

Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat de mate van geletterdheid op een voorspelbare manier samenhangt met demografische en sociaaleconomische kenmerken. Denk bijvoorbeeld aan opleidingsniveau, leeftijd, arbeidsmarktstatus, geslacht, opleidingsrichting, beroepsprestige en land van herkomst. Omdat gemeenten, wijken en (dorps)kernen van elkaar verschillen wat betreft demografie en sociaaleconomische structuur, komt laaggeletterdheid in bepaalde gebieden vaker voor.

In de gemeente Schinnen is 56% van de inwoners 45 jaar of ouder. Landelijk ligt dit op 45% en in Limburg komt dit uit op 52%. Naar verwachting vormt leeftijd een verklaring voor het percentage laaggeletterden in de gemeente Schinnen.

Het aantal laagopgeleide 65-plussers in gemeente Schinnen (54%) is erg laag in vergelijking met het landelijk gemiddelde (64%) (5). Ook is het aantal laagopgeleiden onder de 19 tot 65-jarige inwoners in de gemeente relatief laag (27%, landelijk 29%).

- Geen opleiding/lager onderwijs
- MAVO/LBO
- HAVO/VWO/MBO
- HBO/WO

Naast leeftijd en opleidingsniveau, is een andere mogelijke verklaring voor de oververtegenwoordiging van laaggeletterden in een gemeente normaliter het hoge percentage inwoners van (met name niet-westerse) allochtone afkomst. Dit geldt niet voor gemeente Schinnen. In vergelijking tot Nederland (21%) en Limburg (21%) wonen in de gemeente Schinnen minder mensen met een allochtone afkomst (15%). Dit betreffen bovendien voornamelijk westerse allochtonen (13%).

Tot slot kan de mate van participatie op de arbeidsmarkt onder de beroepsbevolking een verklaring vormen voor de oververtegenwoordiging van laaggeletterden in bepaalde gebieden. In 2015 ontving 18% van de beroepsbevolking in Limburg een (bijstands-, werkloosheids- of arbeidsongeschiktheids-)uitkering. Het landelijke percentage ligt op 16 en in de gemeente Schinnen participeert 15% van de inwoners niet op de arbeidsmarkt.

Andere maatschappelijk kwetsbare groepen in de gemeente Schinnen

Naast laaggeletterden onderscheiden we nog andere maatschappelijk kwetsbare groepen. Een persoon is maatschappelijk kwetsbaar als hij in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken doordat hij door verschillende problemen of oorzaken geconfronteerd wordt met achterstand en/of sociaal isolement. Factoren die doorgaans in verband worden gebracht met maatschappelijk kwetsbare groepen zijn - naast de vaardigheid om te kunnen lezen en schrijven - de financiële situatie, de sociale situatie en de mate van gezondheid.

In de kern Schinnen zien we een relatief hoog aantal andere maatschappelijk kwetsbare inwoners. In Amstenrade-Oirsbeek wonen verhoudingsgewijs zeer weinig maatschappelijk kwetsbaren.

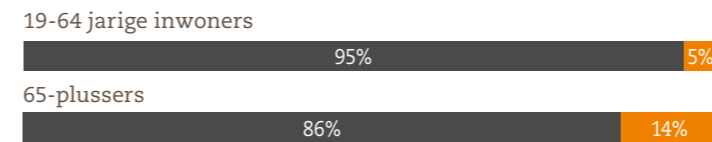
Verklaring oververtegenwoordiging maatschappelijk kwetsbaren in gebieden in de gemeente Schinnen

Vergeleken met het landelijke percentage (40%) kent gemeente Schinnen relatief weinig huishoudens met een laag inkomen (33%). Dit geldt voor alle kernen. In de gemeente zijn dan ook logischerwijs relatief weinig woningen te vinden die in handen zijn van wooncorporaties (17%, landelijk 31%). Naar verwachting wonen in de gemeente Schinnen relatief weinig mensen die in een financieel kwetsbare situatie verkeren.

Naast de financiële situatie is de sociale situatie eveneens van invloed op de kans dat een persoon in een kwetsbare situatie verkeert of dreigt te raken. Indicatoren op basis waarvan de sociale situatie van een inwoner kan worden gemeten, zijn de kwali-

teit van de woonomgeving en de mate van ervaren eenzaamheid door een inwoner. In alle kernen van Schinnen wordt de leefbaarheid als goed bestempeld (6). De sociale cohesie scoort in de kern Schinnen lager dan in Amstenrade-Oirsbeek. Ook wordt in Schinnen meer onveiligheid ervaren dan in Amstenrade-Oirsbeek. Alle scores voor de sociale cohesie en veiligheid van de gemeente Schinnen liggen desondanks hoger dan het gemiddelde van Nederland.

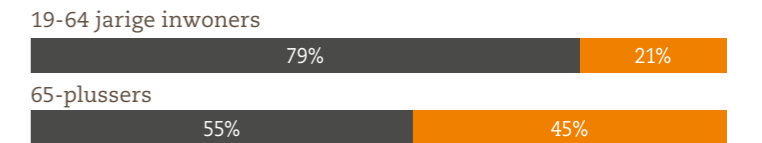
5% van de 19 tot 65-jarige inwoners van de gemeente Schinnen en 14% van de 65-plussers voelt zich (zeer) ernstig eenzaam (7). Gevoelens van eenzaamheid worden veroorzaakt doordat mensen een gebrek ervaren in het aantal en/of de kwaliteit van relaties. In vergelijking tot Nederland als geheel is eenzaamheid onder de 19 tot 65-jarigen een iets kleiner probleem (8%). Onder de 65-plussers in Schinnen komt eenzaamheid juist meer voor dan in Nederland (9%).

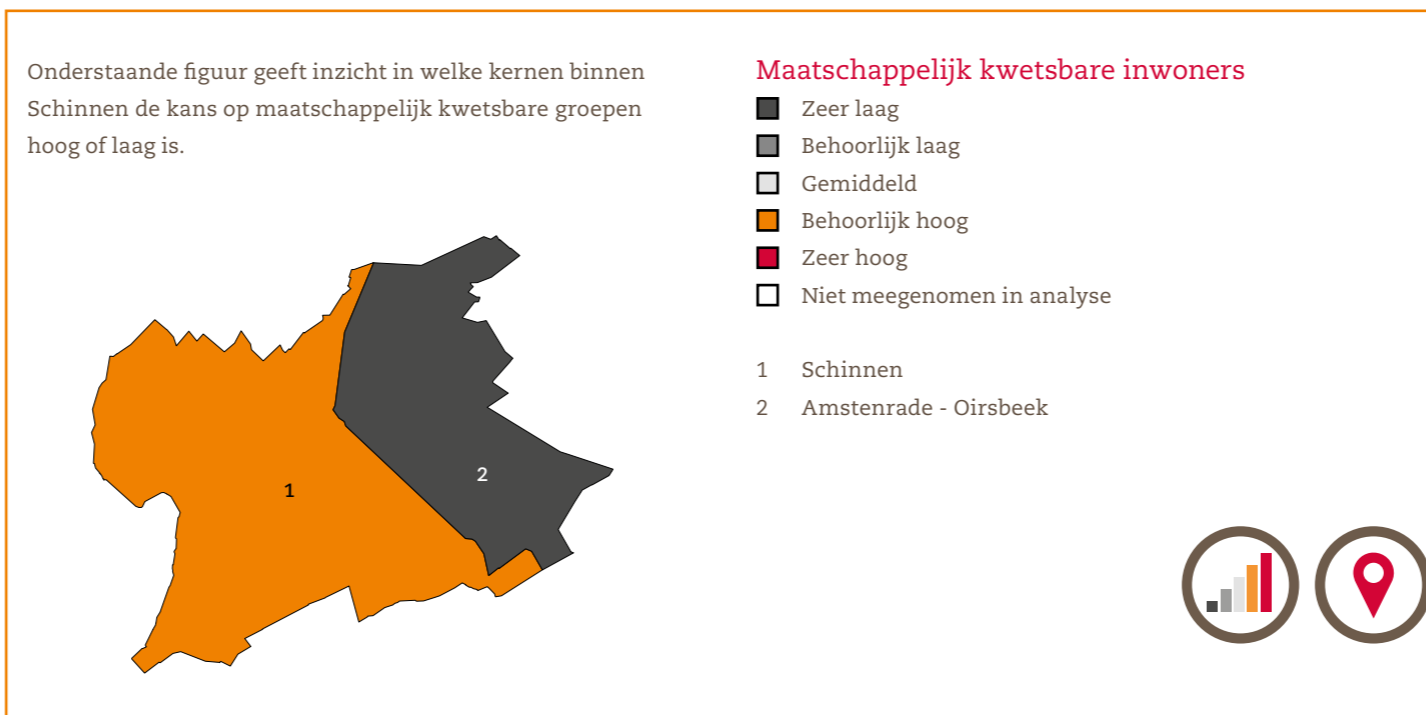
- Is niet/matig eenzaam
- Is (zeer) ernstig eenzaam

Om zelfredzaam te zijn, moet je het lichamelijke en geestelijke vermogen hebben om voorzieningen te treffen dan wel te laten treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken. De ruime meerderheid van de 19 tot 65-jarige

inwoners van de gemeente Schinnen ervaart hun gezondheid als goed tot zeer goed (79%). Onder de 65-plussers ervaart 55% een (zeer) goede gezondheid (8). De gezondheidscijfers van Schinnen zijn voor wat betreft de 19 tot 65-jarigen vergelijkbaar met Nederland als geheel (81% gezonde 19 tot 65-jarigen). De 65-plussers van Schinnen voelen zich gemiddeld genomen iets minder gezond dan in Nederland als geheel (61% gezonde 65-plussers).

- Ervaart eigen gezondheid als zeer goed/goed
- Ervaart eigen gezondheid als gaat wel/slecht/zeer slecht

Methodiek

Om in kaart te brengen in welke wijken en/of kernen een oververtegenwoordiging is van laaggeletterden en andere maatschappelijk kwetsbare groepen is middels deskresearch een aantal determinanten van laaggeletterdheid en maatschappelijke kwetsbaarheid verzameld. De voorwaarden waaraan een indicator moet voldoen zijn als volgt. De indicator moet:

- Van een betrouwbare bron afkomstig zijn
- Op het juiste niveau (kern en/of wijkniveau) beschikbaar zijn
- Recentelijk onderzocht zijn

Hoe verder?

In 2016 is voor alle Limburgse gemeentes een Ken uw doelgroep analyse uitgevoerd. Hierdoor heeft iedere Limburgse gemeente inzicht in de omvang van kwetsbare groepen per wijk en/of dorpskern.

Op basis van de Ken uw doelgroep analyse brengt Cubiss Limburg een advies uit. Dit advies kan bijvoorbeeld in de vorm van een plan van aanpak zijn, waarin onder meer aandacht besteed wordt aan een structurele netwerkaanpak en de realisatie van digiTaalhuizen. Wilt u bespreken hoe u de aanpak van laaggeletterdheid kunt vormgeven? Neem dan contact op met Ilse Lodewijks, projectleider Basisvaardigheden voor volwassenen via i.lodewijks@cubiss.nl of 06 20 96 00 51.